

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Sharon A.M. Dijkma,
Staatssecretaris van Economische Zaken

Datum 17 april 2013
Betreft Advies telmethode grote grazers Oostvaardersplassengebied

Excellentie,

Op 1 november 2012 heeft uw ambtsvoorganger aan de Beheeradviescommissie Oostvaardersplassen advies gevraagd over de methode of combinatie van methoden die op betrouwbare wijze leiden tot inzicht in de relevante getalsmatige kenmerken van de populatie grote grazers in het Oostvaardersplassengebied (DG-NR/12347297). Uw ambtsvoorganger heeft ons verzocht om expliciet aan te geven welke informatie noodzakelijk uit de tellingen verkregen moet worden en om een telmethode of combinatie van telmethoden voor te stellen waarmee die informatie verkregen kan worden, waarbij het gebruik van helikopters in het voorjaar werd uitgesloten.

Uw ambtsvoorganger stelde in zijn brief dat de met deze methode(n) verzamelde gegevens tenminste moeten voldoen aan de volgende voorwaarden: Ze moeten Staatsbosbeheer in staat stellen om de ontwikkelingen in het gebied te volgen, teneinde de doelstellingen zoals geformuleerd in het (op basis van ICMO2 opgestelde) Managementplan te behalen. Bovendien moeten de tellingen van zodanige kwaliteit zijn dat er door deze gegevens als zodanig geen verwarring ontstaat in het politieke en maatschappelijk debat.

1. Procedure

Voor de beantwoording van uw vragen zijn wij als volgt te werk gegaan. Eerst heeft de Beheeradviescommissie vanuit haar expertise vastgesteld welke gegevens zij noodzakelijk acht om te verkrijgen uit de tellingen van de grote grazers. Vervolgens heeft Staatsbosbeheer vanuit haar rol als beheerder van het Oostvaardersplassengebied een voorstel aan de Beheeradviescommissie gedaan voor de telmethode(n) waarmee zij deze gegevens gaat verkrijgen. De commissie heeft getoetst of het voorstel van Staatsbosbeheer de beoogde informatie kan opleveren. De Beheeradviescommissie heeft vervolgens haar eigen bevindingen, het voorstel van Staatsbosbeheer en enkele kanttekeningen samengevoegd in voorliggend advies aan u.

2. Definities

Voordat wij ingaan op de informatie die noodzakelijk uit de tellingen verkregen moet worden willen wij eerst goed duiden wat wij bedoelen met de terminologie voor wat betreft de kwaliteit van de data.

2.1 Nauwkeurig en precies

Nauwkeurige telmethoden zijn methoden die het werkelijke aantal grote grazers zeer dicht benaderen. Als er 100 dieren in een gebied leven is de methode waarbij er 95 geteld worden nauwkeuriger dan de methode waarbij er 80 geteld worden. Precieze telmethoden zijn methoden waarbij de afzonderlijke tellingen een grote consistentie vertonen in waargenomen aantallen. Als er in een gebied 100 dieren leven is een methode waarmee er in een aantal rondes tussen de 98 en de 102 dieren geteld worden preciezer dan een methode die in een aantal rondes tussen de 85 en de 115 dieren telt.

Het rapport *Evaluatie tellingen grote herbivoren Oostvaardersplassen*, (Cornelissen en Groot Bruinderink, Staatsbosbeheer 2012) maakt duidelijk dat het geven van absolute getallen met de thans beschikbare telmethoden niet mogelijk is, omdat de werkelijke aantallen niet exact bekend zijn. Dit betekent dat de nauwkeurigheid van deze telmethoden in het Oostvaardersplassengebied op dit moment niet bepaald kunnen worden.

2.2 Absolute aantallen of Steekproef

De veranderingen in de populaties grote grazers zijn op twee manieren in beeld te brengen: door het tellen van de gehele populatie of door het nemen van steekproeven. Voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied is het niet noodzakelijk om te weten hoeveel grote grazers er exact in het gebied leven en kan worden volstaan met het beschrijven van de trendmatige ontwikkeling van de aantallen dieren - onderverdeeld naar soort, sexe en leeftijdscategorieën.

De trendmatige ontwikkelingen in de populaties grote grazers kunnen in beeld gebracht worden door middel van het tellen van de gehele populatie, maar ook (en wellicht efficiënter) op basis van steekproeftellingen. Daarvoor is een vereiste dat de steekproeven een reële afspiegeling vormen van de gehele populatie. Bovendien moet worden aangetoond dat de gehanteerde telmethode(n) precies genoeg zijn.

De in het verleden in het Oostvaardersplassengebied gehanteerde methode met een basistelling waarna de stand berekend werd aan de hand van cumulatieve geboorte- en sterftcijfers is niet nauwkeurig gebleken, terwijl die cijfers wel als absolute aantallen gepresenteerd werden. Daaruit blijkt dat het essentieel is om een goede uitleg bij de telmethode(n) en de daaruit verkregen getallen te geven.

3. Welke informatie?

Vervolgens beantwoorden wij het eerste deel van uw adviesvraag: welke informatie moet noodzakelijk uit de tellingen verkregen worden? Daarbij is de Beheeradviescommissie uitgegaan van de beheerdoelstellingen voor de grote grazers in het Oostvaardersplassengebied zoals vastgelegd in het Managementplan op basis van ICMO2.

3.1 Voorkómen onnodig lijden

De mate waarin Staatsbosbeheer onnodig lijden van grote grazers in het Oostvaardersplassengebied heeft weten te voorkomen wordt afgemeten aan het aandeel van de sterfte dat door afschot heeft plaatsgevonden. ICMO2 heeft de norm gesteld dat meer dan 90% van de sterfte aan afschot moet worden toegeschreven om te kunnen spreken van voldoende voorkómen van onnodig lijden. De Beheeradviescommissie hanteert in haar beoordeling op dit punt het *comply or explain*-principe.

Om het afschotpercentage precies te kunnen bepalen moet het totaal aantal dieren in voor- en najaar geteld worden. Een uitsplitsing op soortniveau is nodig om per diersoort te laten zien welk percentage door afschot is gedood en welk percentage vanzelf is doodgegaan, omdat de runderen, paarden en edelherten elk op een andere manier met de omgevingsuitdagingen omgaan en omdat elke soort een andere invloed op de omgeving uitoefent.

Voor het accuraat bepalen van het afschotpercentage is het nodig om te weten hoeveel dieren er geschoten zijn, hoeveel er dood gevonden zijn, en hoeveel er dood zijn gegaan maar niet gevonden zijn. Die derde categorie is alleen rekenkundig te benaderen op basis van precieze en nauwkeurige tellingen voor en na de winter. Zolang het niet mogelijk is om die laatste categorie te bepalen, moeten we er van uitgaan dat het afschotpercentage overschat wordt. Het is niet aan te geven hoeveel die overschatting bedraagt.

3.2 Bevorderen van welzijn

Voor de doelstelling "bevorderen van het welzijn van de grote grazers" leveren tellingen in een systeem van reactief beheer geen zinvolle informatie op. Relevante informatie voor deze doelstelling komt uit de (al in het Oostvaardersplassengebied ingezette) monitoring van de hoeveelheid beschutting, het gebruik daarvan en de effecten van de grote grazers op de beschutting.

3.3 Populatiesamenstelling en voorspellende waarde

Een uitsplitsing naar leeftijdscategorie en naar geslacht is enerzijds nodig om een inschatting te kunnen maken van de gezondheid van de populatie. Anderzijds heeft deze informatie ook voorspellende waarde. Wanneer bijvoorbeeld de populatie vergrijst, dan neemt de kans op een populatiecrash met een daarbij behorend hoog sterftepercentage in de winterperiode toe. Het aandeel vrouwelijke dieren levert ook informatie over de potentiële aanwas van de populatie en dus voor de te verwachten *workload* in de daaropvolgende winterperiode.

4. Welke methode(n)?

Uitgaande van hetgeen gesteld onder 2. 'Definities' en 3. 'Welke informatie' heeft de Beheeradviescommissie aan Staatsbosbeheer verzocht een voorstel te doen voor een telmethode of combinatie van telmethoden die aan de volgende criteria voldoet:

1. Duurzaam (d.w.z. langjarig op dezelfde wijze uitvoerbaar), nauwkeurig en precies. Alle tellingen winnen aan precisie wanneer ze op basis van opgedane ervaringen kunnen worden aangescherpt. Steekproeftellingen winnen bovendien aan nauwkeurigheid wanneer ze langjarig op dezelfde wijze en op dezelfde tijdstippen worden uitgevoerd. NB: wij bedoelen hier langjarig in de toekomst. Het creëren van nieuwe langjarige reeksen met een betere en eventueel efficiëntere methode heeft de voorkeur boven het voortzetten van bestaande reeksen met mindere telmethoden. De commissie heeft van Staatsbosbeheer een onderbouwing van de precisie en de nauwkeurigheid van de voorgestelde telmethode(n) gevraagd.
2. Steekproeftellingen dienen frequent gekalibreerd te worden d.m.v. een zo precies en nauwkeurig mogelijke telling. Wanneer Staatsbosbeheer kiest voor steekproeftellingen dan verwacht de Beheeradviescommissie tevens een voorstel voor de methode en de frequentie van kalibreren.
3. De tellingen moeten afgestemd zijn op de doelen van het beheer en moeten informatie opleveren die eenduidig kan worden gebruikt in het politieke en maatschappelijk debat. De Beheeradviescommissie heeft Staatsbosbeheer verzocht om aan te geven op welke manier zij voornemens is om de telresultaten te rapporteren en toe te passen in de uitvoering en eventuele aanpassing van het Managementplan voor het zorgvuldig beheren van de populatie grote grazers zoals geformuleerd naar aanleiding van ICMO2.

Staatsbosbeheer heeft daarop geantwoord dat zij binnen de gestelde kaders de gewenste gegevens het beste kan verkrijgen door middel van een telling vanuit auto's in het voor- en najaar, waarbij onderscheid gemaakt wordt naar soort, leeftijdscategorie en geslacht, in combinatie met een telling vanuit een helikopter in het najaar, waarbij alleen op soort onderscheiden wordt.

De Beheeradviescommissie is van mening dat de door Staatsbosbeheer voorgestelde telmethode de door de BAC gevraagde gegevens die nodig zijn voor beheer en communicatie, kan genereren. Daarom adviseer ik u het voorstel van Staatsbosbeheer inzake deze methode over te nemen.

Overigens hebben wij Staatsbosbeheer geadviseerd het Managementplan voor het Oostvaardersplassengebied zodanig bij te werken dat duidelijk wordt hoe de in de tellingen gegenereerde gegevens gebruikt worden in het beheer en hoe de bevindingen bij en de resultaten van de tellingen gebruikt worden om de telmethoden voortgaand te valideren. Staatsbosbeheer heeft toegezegd om uiterlijk in het najaar van 2013 een bijgewerkte versie van het Managementplan voor het Oostvaardersplassengebied op te leveren.

Hoogachtend,

P.O.

Dr. Ruurd Stolp
Voorzitter Beheeradviescommissie Oostvaardersplassen